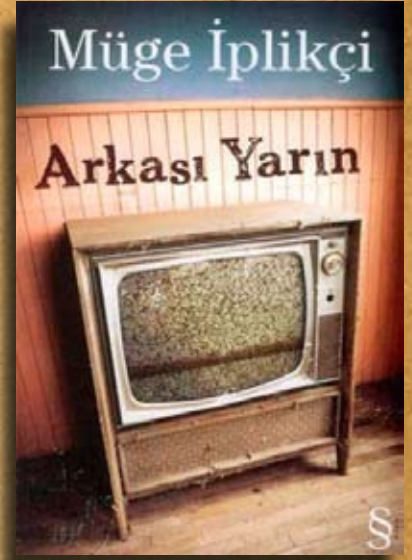

“Öykü Benim En Büyük Hayalim”

Cumhuriyet Kitap eki

Akın Sevinç

‘Perende’ ardından ‘Columbus’un Kadınları’ şimdi de ‘Arkası Yarın’. Müge İplikçi öyküdeki direnişini sürdürüyor. İyi ki de sürdürüyor. Müge İplikçi ile yeni kitabı ‘Arkası Yarın’ üzerine konuştuk.

- Seni ilk önce Perende’deki öykülerinle tanıdık, sonra da Columbus’un Kadınları geldi. Bu kitaplarındaki öykülerinde, nerede başlayıp nerede bittiğinin anlaşılması zor olan, dağınık, kopuk kopuk ve bir o kadar da örtülü bir üslubun var. Her öyküde farklı bir kurguyla karşımızda duruyorsun. Columbus’un Kadınları’nda ayrıca yine bölük pörçük anlatımlar aracılığıyla panoramik bir bakış sergilemişim. Üçüncü kitabın ardından dönüp ilk iki kitaba bakınca onları nasıl değerlendiriyorsun?

İkisinde de kopuk kopukluk hâkimdi dediğin gibi. Perende üzerine konuşurken, onun bir ilk kitap olduğunu da göz önünde bulundurmamız gerekiyor. İlk olan her zaman güzeldir, çok da naiftir ve aslında çok da yanlıştır. O anlamda Perende’yi biraz amatör görüyorum. Bu amatörlük kötü anlamıyla değil ama. Belki de benim yazmak istediğim ve bundan sonra da yazamayacağım öyküleri içeren bir kitaptı Perende. Columbus’un Kadınları’na gelecek olursak, sadece bir edebiyat kitabı değildir; orada etnografik bir yaklaşım da var Columbus’un Kadınları bir sürgün kitabıdır. Amerika’nın Orta Batı’sında geçen bir yılın tanıklığıdır. Kitabımda belirtmişim, sürgünde olmak başka bir duygudur. Yerlilik ise başka bir duygu. Sürgüneyken tolere edebileceğimiz insanlar, kadın olsun erkek olsun, olaylar olsun, yerlilikte öfkeye dönüşür. Sürgün, oralarda bir yerlerde olmayı, üçüncü dünyalılığı da barındırır içinde. Belki bu yüzden öfkeli bir kitap, sevgi dolu bir kitaptır o, hüznün de cabası. Orada sevdiğim yerleri, insanları, değerleri buraya geldikten sonra hiç de o denli sevilesi bulmadım. Aynı tas aynı hamam misali. Yazar olarak nasıl ötekilerin sesi olabileceğimi denediğim bir kitaptır o. Böyle bakmak lazım o kitaba. O yüzden, ilk kitabımı ve ikinci kitabımı daha çok seviyorum ben.

Geleneksele Karşı

- Peki, Perende ve Columbus’un Kadınları’nın yazarı olarak yeni yayımlanan Arkası Yarın’a nasıl bakıyorsun?

Üçüncü kitabım Arkası Yarın, daha profesyonel bulduğum bir kitap. Zaten bu yüzden benim canımı sıkan, endişelendiren bir kitap. Bundan sonrasının çok daha beter olduğunu hissettiğim bir kitap. Derli toplu bir kitap bence. Kendini geleneksel olarak, gelenekselin içinden konuştuğunu sandığım insanlar açısından gene geleneksel değil. O yüzden içim çok ferah! Ama kendim, Müge İplikçi olarak baktığımda, geleneksele karşı hissettiğim bir kitap da.

- Arkası Yarın’daki karakterlerin geneline baktığımızda, kızgınlıklarını ve kırgınlıklarını ifade etmekte zorlanan bireyleri anlatmak için seçtiğini görüyoruz. Ama bunu yaparken gerçekte hayal arasında gidip gelen öykülerinde nükteden hiç vazgeçmiyorsun. Bu bilinçli bir tutum mu?

Ben mizaha inanan bir insanım bir kere. Genelde komik bir kadın olduğumu söyler yakın çevrem. Komik bir kadınımla aslında. Benim için yaşanan bir takım şeylerin komik bir yanı vardır. İçinde öfke de vardır. Dediğin

gibi, kızgınlık ve kırgınlık da vardır. Ama illa ki komiklik de vardır. Bu anlamda Türkiye komik bir ülke. Ben vatandaş olarak oradaki yaşayışımı komik bir yaşayış olarak görüyorum. Ama bu demek değil ki kendi içinde yaşadığımı ciddi bulmuyorum; asıl bu ciddiliği komik buluyorum. Şöyle bir denklemim var: Komik olduğumuz için ciddiyiz. Bu tür bir iç içe geçmişlik işte, her şeyde olduğu gibi. Arkası Yarın'daki anlatıcı, kızgınlık ve kırgınlıklarla örülü bir anlatıyla ulaşıyor bizlere. Aslında kırgın ve kızgın olmaktan başka seçeneği de yok. Bu anlamda bazen komik olayları da bizden esirgemiyor.

- Arkası Yarın'da okuruna çok güvendiğini fark ettim. Karmaşık duygular, iç içe geçen anlatımlar ve farklı sesleri seçerken bir taraftan da buralarda yazdıklarının okura ne kadarının geçip geçemeyeceğini dert etmemişsin gibi geldi.

Evet, doğru bir tespit. Az ama tam okunan bir yazar olduğuma inanıyorum. Öyle bir güvenim var okura. Dikkatli bir okurum olduğuna inanıyorum.

- Fark ettiğim başka bir şey de, düşünce hayatımızda sürüp giden postmodernizm, popüler kültür, gündelik hayat ve tabii ki feminizm gibi kavramları dönüştürerek öykülerine katışın, harmanlayışın. Başka başka kaynaklardan beslendiğini görüyoruz. İlk kitap Perende'de "Değişiyoruz Sanırım"dan başlayan ve son kitaptaki Arkası Yarın'da "Hayat Karşısındaki Tezler"e kadar uzanan bir çizginin ipuçlarını bulmak mümkün.

Yine çok geleneksel bir yanıt olacak; ben yazdıkça kendini besleyen bir insanım. "Değişiyoruz Sanırım"dan "Hayat Karşısındaki Tezler"e uzanan çizgide Müge değişti. Galiba hayatın pratikleri, en azından Türkiye bakımından pek değişmedi. Aslında yaşadığımızın hakikaten rezilane bir atmosfer olduğunun söylenmesi gerektiğini fark etti. Bayağıya kaymaktan çok korkarak da olsa, edebiyat halesi içinde başka bir yer edinmeye çaba gösteriyor. Edebiyat, ahlak ve etik olarak iki yolda ilerliyor; böyle düşünüyorum ben bunu. Edebiyat ahlaksız olsa da bir etiği vardır. Benim bu kitabımda mesela, küfürler var, sıradanlığı bayağılıklarından gelen insanlar var... Ama ben inanıyorum ki Arkası Yarın, etiği olan bir kitap. Bence bu üstünde durulması gereken bir şey. "Hayat Karşısındaki Tezler" bir tavırdır. Anlatıcının yeri geldiğinde uç noktalara savrulduğu bir öyküdür. Ama aynı zamanda etiği olan bir öyküdür de. Ben o öyküyle uğraştım. Epey uğraştım, eskizleriyle, şunla bunla.

- Fatih Sultan Mehmet'ten başlayıp plastik kovalara, çiçeklere kadar uzanan bir modernizm okuması var o öyküde.

Plastik kovalar, plastik çiçekler çok basit gibi görünür ama, insanların koyun gibi yerde döneniyor olması, özellikle seçilmiştir. Adice kaçsa bile, özellikle öyle olmaları için seçildiler.

- Öykülerinin genelinde birbirinden çok ayrı görünen olaylar bir araya geliyor; gündelik hayatın bir parçası olan ve tümüyle hayal ürünü olan. Bu birleşimden de bambaşka kurgularla bambaşka bir şeyi işaret ediyorsun. Bu farklı malzemeyi bir araya getirişi bilinçli olarak mı yapıyorsun? Örneğin "Kevser Hanım" ve "Arkası Yarın" öykülerini göz önüne alarak soruyorum bunu.

Neyi Hayal Ediyoruz?

Bana göre gerçek de gerçek dışı da aslında manipüle edilmiş şeyler. Hayallerimizin ne kadarı hayalle ne kadarı gerçekle ilgili? Ben işi biraz daha ekstrem boyuta getiriyorum. Örneğin Kevser Hanım öyküsünde, bir kuaförden kalkıp hayali bir dünyaya girip bir hayalet haline gelmiş birilerinden bahsediyorum. Hepimiz hayaletten korkarız, hepimizin abuk sabuk korkuları vardır. Bence, kooperatiften ev alma hayaliyle kendini bir hayalet olarak görme arasında muazzam bir farklılık yok, yaşadığımız bu ülkede. Belki de dediğim gibi belli bir ideoloji tarafından tekel altına alınmış durumda. Hayal dendiğinde neyi hayal ediyoruz acaba, düşünmek gerekiyor bunları. Çaresizliğim de bu yüzden belki. En uçsuz bucaksızmış gibi görünen hayaller bile aslında böyle.

Kitaptaki son öykü olan ve kitaba adını veren Arkası Yarın öykümü neden tecavüzle bitirdiğim soruldu bana. Tecavüzle bitirmek en masumuydu aslında diye cevap verdim. Ruh diye bir şey kalmamış, oraya buraya ödünç verdiğimiz duygularımız var. Ne tam anlamıyla bir yabancılaşma ne de karşı koyuş. İki arada bir deredelik hali. Ne okuru ne de kendimi, artık öykü çözüldü, şimdi gidip rahat bir uyku çekebiliriz arkadaşlar düşüncesine vardırıma gönlüm razı olmadı. Öyküyü, bunun sadece ileride bir klip olabileceği ya da yaşanmış olan bir şeylerin sanal âleme taşınabileceği yönünde bir mesajla bitirdim. Bu mesajı da özellikle verdim orada.

- Burada içerikle malzemenin iç içe geçmesini ve kurguya geçmesini görüyoruz.

Anlatıcının değişmesi, perspektifin değişmesi bilinçli olarak yaptığım şeyler. Kamera gibi içimize giriyor, sonra da bizi hiç tanıymıyormuş gibi dışarıdan bakıyor. Hayatlarımızda sabit olmayana göstermek için teknik olarak seçtiğim bir yöntem. Sürekli bir değişim var. Hayat Karşısındaki Tezler'de hem anlatıcı değişir, hem de perspektif değişir sürekli.

- Ama o kameranın netlik ayarını genellikle kadınlara odaklanarak yapmışsın.

Evet çok haklısın, ne kadar başarabileceğimi bilmiyorum ama, benim o açıdan içim rahat. Anlatıcı sürekli diğer kadınlar olarak gelir gider; dünyaya onların gözünden bakar kitaplarımda.

- Ama sırf da kadınları anlatmıyorsun. “Şamatalı Yolculuk” ve “Bizden Biri”nde, iki farklı erkeği incelikle anlattığını görüyoruz. Biri, kadınlar tarafından büyütülmüş, diğeri ise kadınları öfkeliendiren, kızdıran bir erkek. Bu öykülerin ve öykülerin erkek karakterleri ardında yatanı biraz açarsak?

Bu benim çok mustarip olduğum bir durumla ilgili. Feminist kadın yazar olmak ya da bakış açısından yazmak, Türkiye’de hâlâ tartışıp durduğumuz bir konu. Bir yere de varacağı yok. Bu, kadın perspektifinden baktığında erkekleri anlatamazsın anlamına da gelir çoğu zaman. Bu bir yoksunluktur aynı zamanda. Modernist yazmak da öyledir, beceremezsin klasik yazamazsın, becerikli değilsindir, yanlış yoldasındır, falan filan. Buna karışın yazarken bir klasik yazardan daha çok uğraştığımı söylemem gerekiyor. Kalıpları yıkmayı hedefliyorsun, az buz bir iş değildir bu. Saçmalama riskin çok yüksektir, çünkü hem içerik hem de kurgu bakımından muhalifsindir. Muhalif olmak ise zordur bizim diyarlarda. Has Gerçek takıntısını delmek. Tüm bunlara karşın bir şeyler anlatabileceğimi ispat etmekte belki yazdıklarım, biliyorsun hayatlarımız ispat üzerine kurulu. Bir şeyler anlatmışsın diyorsan, evet evet anlatmışsın diyorsan ne mutlu bana.

- Birde öykü dışında da yazılar yazıyorsun ve farklı dergilerde görüyoruz adını; Varlık, Birikim, Hayalet Gemi, Açık Radyo’daki programını ve de gazetelere yazdığın yazıları da unutmamalı. Dışardan bakınca dağılmış gibi duran bu yaklaşımların arasında bir bağ var mı? Ya da bir bağ olup olmamasını umursuyor musun?

Öykü, benim en büyük hayalim, yazar olarak. Bir gün belki roman da yazarım, büyük laflar etmeyeyim yine. Ben akademik alanda okuduğum herhangi bir yazıya da, bunu sonra öyküye nasıl dönüştürebilirim diye yaklaşıyorum. Sosyolojik, antropolojik olsun, okuduğum bir metni öyküye nasıl dönüştürebileceğimin kaygısı içindeyim. Belki de yazmak, konuşmaktan da çok beni beslediği için Açık Radyo’daki program da bir kayıt benim için. Sözlü olarak karşılığını bulsa da gene de bir kayıt o. Bu anlamda beni besliyor. Keşke yazdıklarım kadar cesur olabilsem hayatta, her şey benim kafamda çözüme ulaşırdı. Bu kadar çelişki içinde yaşamazdım.

İç Dökme Geleneği

- Seni 1996 yılında öykü dalında aldığın Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü ile tanımıştık. O ödülü aldığında yaptığın söyleşinde öykü ile ilgili olarak “Bence 60 ve 70’li yıllardaki esin 90’lı yıllara aktarılamadı. Bu anlamda kökten bir yenilik göremiyorum. Bir iç dökme geleneği var...” diyorken, bundan yaklaşık beş yıl sonra, 2001’in hemen başında öykücülüğümüzle ilgili sorulara şöyle cevap veriyorsun; “Öykünün bugün geldiği yer iyi bir yer, iyi bir sıçrama noktasıdır; ben asıl onun bundan sonra varacağı yeri merak ediyorum” diyorsun. Ne dersin, bu beş yıl içinde sen mi değiştin, öykünün geldiği nokta mı?

Yaşlandım tabii, o var! O yıllarda, insanların korkmadan o iç döküşü aktardıklarını görmek çok önemliydi. Korkmadan, cesurca. Onun arkasından kurgunun gelebileceğini hissediyordum. Dönüştürebilecek, kafa tutabilecek iyi bir kurgunun olduğunu da. Öykünün bir gün başkaldırabilecek bir tarafı olduğunu hissettiğimdendi. Buna karşın güçlü bir ses haline gelebilecek bir oluk olabileceğine inanmıyorum öykünün. Daha muhalif, daha cesur olması gerekiyor. Eleştirel olmak... Ne yazık ki biz bunu birbirimizin yazdıklarını karalayarak ya da çok severek gerçekleştiriyoruz. İkisi de çözümsüz bence. Sistem bizi kültür kılıfı içersinde delik deşik etmeye devam ediyor. Diyelim ki günü kurtarıyoruz ama gelecek pusu kurmuş bizi bekliyor. Sonrasında gelsin telifsiz yazılar, dedikodular, 1000 sattığımızda yaşadığımız sevinç...